

Akşehir Kırılarında Nüfus, Yerleşme ve Arazi Kullanımı *

Sevil SARGIN
Hamza AKENGİN*****

ÖZET

Konya ilinin batı sınırını oluşturan Akşehir ovası, Türkiye'nin önemli tarım alanlarından birisidir. Büyük bölümü çok değerli alüvyal ve kolüvyal topraklarla kaplı olan Akşehir ovası, kaynağını Sultan Dağlarından alan akarsuların ve zengin yeraltı su şebekesinin de olumlu etkileri ile her zaman zengin bir tarımsal potansiyele sahip olmuştur. Buna bağlı olarak Akşehir ovası üzerinde birçok kır yerleşmesi kurulmuş, yürütülen tarım faaliyetleri günümüze kadar kesintisiz sürdürülmüştür. Ova üzerinde mevcut kır yerleşmelerinin organizasyonu ve her türlü hizmeti de Akşehir şehri tarafından karşılanmıştır. Böylece Akşehir kırları ve Akşehir şehri birbirine sıkı bir şekilde bağlanmış ve birbirinin gelişimini desteklemiştir. Ancak geçen yüzyıl içerisinde yapılan idari değişikliklere bağlı olarak Akşehir ilçesinin idari sınırları sürekli küçülmüş, köy sayısı da azalmıştır. Bu mekânsal küçülme doğal olarak nüfus yönünden de küçülmeye sebep olmuştur. Ancak nüfusun azalmasında, ülkenin hemen her yerinde görülen kırdan şehre göç olayı da önemli ölçüde etkili olmuş ve olmaya devam etmektedir. Nitekim genç nüfusun göç yoluyla azalmasına bağlı olarak Akşehir kırsal alanlarında demografik yapı sürekli olarak yaşlılar lehine değişmektedir. Göçe bağlı olarak kırların boşalması, yani köylerin küçülmesi gücünü kırlarından alan Akşehir şehrinin de sosyo-ekonomik yapısını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, kır yerleşme düzeninin son yıllardaki durumu, tarımsal ürün çeşitliliğindeki değişimler, arazi kullanımı ve kır yerleşmelerinin demografik yapısı irdelenmiş, bu durumdan Akşehir şehrinin nasıl etkilendiği üzerinde de durulmuştur.

***Anahtar Kelimeler:** Akşehir, arazi kullanımı, kır yerleşmeleri, nüfusun yaşlanması, göç*

The Population, Settlement and the Usage of Area in Akşehir Plains

ABSTRACT

The Plain of Akşehir which is situated in the west of the province Konya is one of the important agricultural areas of Turkey. The Plain of Akşehir which is mostly covered with precious alluvial and colluvial soil has always had a substantial agricultural potential with the positive effects of the streams coming from the Mount Sultan and rich underground water network. Thus, lots of rural settlements have been founded on the Plain of Akşehir and the agricultural activities that have been carried on have continuously continued. The organisation

* Bu çalışma 20-21 Kasım 2008 Tarihinde Akşehir'de düzenlenen 1.Uluslararası Selçukludan Günümüze Akşehir Kongresi ve Sanat Etkinlikleri kapsamında sunulan "Akşehir'in Kır Yerleşmeleri ve Sosyo Ekonomik Sorunları" adlı bildirinin genişletilmiş halidir.

** Doç. Dr., SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi.

*** Yrd. Doç. Dr..M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

and all sorts of services of the rural areas founded on the Plain have been supplied by the city of Akşehir. Therefore, the rural areas of Akşehir and the city of Akşehir have attached each other tightly and supported each other's development. However, as a result of the administrative changes in the previous century, the administrative borders of Akşehir county has continuously become smaller and the number of villages has fallen. This decrease in the area has naturally caused decrease in the population. However, immigration from rural areas to urban areas which has been seen almost all over the country has also affected the population decline and has been keeping on affecting. As a matter of fact, due to the decline of young population by immigration, the demographic structure in the rural areas of Akşehir has continuously been changing in favor of the old people. The evacuation of villages due to the immigration, in other words, the villages' becoming smaller, has affected the socio-economic structure of Akşehir in a negative way which takes its power from the rural areas. Consequently, in this study, we emphasize the situation of rural areas in recent years, the changes in the agricultural crop variety, land usage and the demographic structure of rural settlements and how the city of Akşehir has been affected by this situation.

Keywords: *Akşehir, land use, migrations, rural settlements, population's getting old*

Giriş

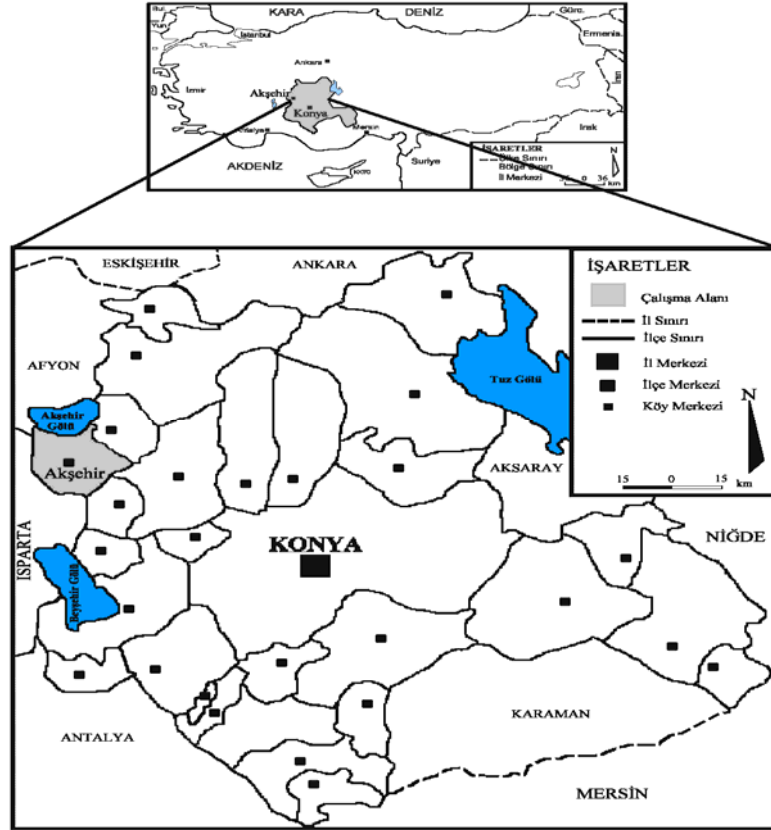
Türkiye'nin günümüze kadar geçen süreçte, göstermiş olduğu gelişme ve modernleşme çabaları, ülkenin hemen her bölgesinde az ya da çok hissedilmektedir. Nitekim bu çabalar sonucu bir yandan kırların yaşam standardı artmış, diğer yandan kırdan şehre göç olayı hiç kesintisiz, artarak devam etmiştir. Buna bağlı olarak gelişmenin ve modernleşmenin önemli ölçülerinden birisi sayılan "şehirleşme oranı" ülkemizde sürekli artış göstermektedir. Bu sürecin kolay olmadığı, bugün şehirleşme sürecini tamamlamış olan ülkelerin bazılarının yaşamış olduğu zorluklardan bilinmektedir. Bugün ülkemizde de benzer sorunlar hem şehirlerimizde hem de kırsal alanlarda açık bir şekilde hissedilmektedir. Bu sorunlar şehirlerde işsizlik, altyapı yetersizliği, gecekondulaşma, çevre kirliliği, trafik, güvenlik, anarşi vb. sorunlar olarak belirginleşirken, köylerde ise sosyo-ekonomik sebeplere bağlı olarak tarımsal faaliyetlerin kesintiye uğraması ya da tarım alanlarının aşırı kullanımı, tarımsal potansiyelin tam olarak değerlendirilememesi, erozyonla tarım topraklarının yok olması, arazinin amaç dışı kullanımı, kırların boşalması, kır nüfusunun yaşlanması, bazı yerler için kır ile şehir arasındaki gelişmişlik farkının artması, alt yapı, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerin yetersiz olması şeklinde belirginleşmektedir. Bu sorunlar şehirleşme süreci yaşayan hemen her ülkede, bu ülkelerin farklı bölgelerinde, farklı biçimlerde ve oranlarda hissedilmiştir, hissedilmektedir. Bu dönüşümün kaçınılmaz olduğu düşünüldüğünde, yapılması gereken şey bu sürecin hem kırsal alanlar için hem de şehirler için en az zarar, en yüksek fayda sağlayacak şekilde olabildiğince kontrollü tamamlanmasıdır. Zira atılacak yanlış adımlar telafisi mümkün olmayan sorunların başlangıcı olabilir.

Bu bağlamda bu çalışmada Konya ilinin batısında bulunan Akşehir ilçesinin kır yerleşmeleri, beşeri coğrafya özellikleri açısından irdelenmiş, nüfus ve arazi varlığı karşılaştırmaları yapılmış, tarımsal yapıda göze çarpan değişimler yanında, belirginleşen sorunlara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Nitekim bu amaçla Köy Hizmetleri tarafından hazırlanan toprak haritaları ve 1/100 000 ölçekli topoğrafya haritalarından, nüfus, arazi varlığı istatistiklerinden yararlanılmış ve arazi üzerinde gözlemler yapılmıştır.

1. Akşehir'in Fiziki Coğrafya Özellikleri

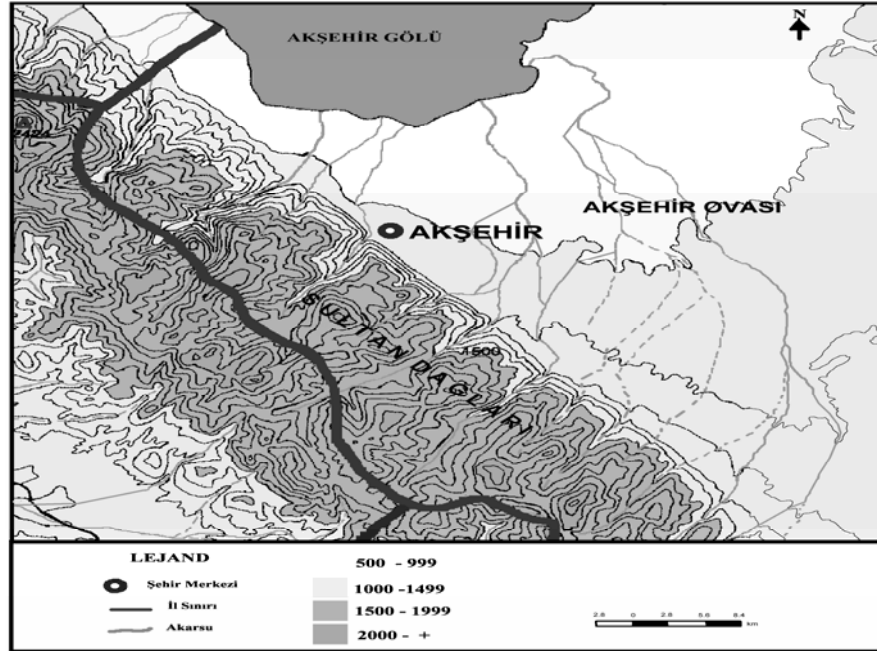
1.1. Konumu Ve Morfolojik Özellikleri

Konya ilinin batısında bulunan bir ilçedir. İlçe topraklarını doğuda Konya ilinin Ilgın ve kuzey doğuda Tuzlukçu ilçeleri, kuzeyde Akşehir gölü ve Afyon Karahisar'ın Sultandağı ilçesi, batı ve güneybatıda Isparta ili, güneyde ise yine Konya iline bağlı Doğanhisar ilçesi çevreler.

Şekil 1-Çalışma alanının yer bulduru haritası.

İlçenin doğusu ve kuzeyi ovalardan, batısı ise Sultan Dağlarının dik yamaçlarından meydana gelmiştir. İlçe merkezi Afyon-Konya karayolu ve demiryolunun üzerinde bulunmaktadır. Nitekim Akşehir Sultan Dağlarının kuzey doğuya bakan etekleri üzerinde kurulmuş bir şehirdir. İlçe merkezinin Konya il merkezine uzaklığı 132 km., Afyon il merkezine uzaklığı ise 100 km.'dir. İlçenin deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1020 m.'dir.

Şekil 2- Çalışma alanının topoğrafya haritası.

Akşehir ilçesinin yüzey şekilleri fazla çeşitlilik göstermez. Akşehir arazisinin büyük bir kısmında, oluşumu açısından tektonik kökenli bir ova olan Akşehir ovası yer almaktadır. Oluşumu bakımından tektonik kökenli bir ova olmasına rağmen, Akşehir ovası aynı zamanda alüvyal dolgulu çöküntü ovaları sınıfına girmektedir (Arđos, 1977, 119). Ova genel görünümü itibarıyla düz ya da hafif engebeli alanlardan meydana gelir. Ovanın en çukur yerinde Akşehir gölü oluşmuştur. Türkiye'nin önemli göllerinden birisi olan Akşehir Gölü son yıllarda kuruma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Kapalı havza durumundaki Akşehir gölü civarında, Sultan Dağlarından doğan bazı küçük dereler sularını Akşehir Gölüne boşaltmaktadır. Yıllara göre değişiklik olmakla birlikte, her mevsim akan bir akarsu mevcut değildir. En önemli akarsuyu, Doğanhisar'ı batıdan kuşatan Sultan Dağlarının doğusundan kaynaklanan Adıyan Çayı kuzey yönünde akar ve Akşehir ovasını geçtikten sonra Akşehir Gölüne dökülür. Adıyan Çayı dışındaki akarsuların boyları kısa ve debileri azdır. Sultan Dağlarının kuzey yamaçlarından doğarak Akşehir gölüne ulaşan bu akarsuların başlıcaları, Akşehir (Tekke), Nadir, Yalvaçbeli ve Çakıllar dereleridir. Bu derelerin kaynakları 1500-1600 m. ve daha yukarıda olanların suları yazında kesilmezken, kısa ve kaynakları alçakta olanların suları yaz başında kesilir (Şekil 2). Ancak kurak dönemler bu genellemelerin dışında kalmakta ve bu dönemlerde yörede bulunan tüm akarsular yaz başında kurumaktadır.

1.2. İklimi

Akşehir ve yakın çevresinde yazları çok sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve kar yağışlı geçen karasal iklim görülmektedir. En fazla yağış ilkbahar mevsiminde görülür. İç Anadolu ve İç Batı Anadolu iklimlerinin geçit yeridir. Yıllık yağış miktarı 690 mm'dir. Yağışlar daha çok kış ve ilkbahar aylarında düşer. Kışın sert günlerini bahar aylarında

yazı andıran günler takip eder. Akşehir ve çevresi İç Anadolu bölgesinin en fazla yağış alan bölgelerinden birisidir. Ancak yağışlar dağlarda ve dağların eteklerinde, ovaya göre daha fazladır. Bu sebeple dağ eteği köylerinde daha fazla sebzeçilik ve meyvecilik faaliyeti görülmektedir. Yıllık sıcaklık ortalaması 12 C°'dir. En önemli rüzgârı güneybatıdan esmektedir. Halk arasında gedavet denilen samyeli de sık sık hissedilir.

1.3. Toprak Özellikleri

İlçenin toprak özelliklerine baktığımızda en geniş alanı alüvyal toprakların kapladığını görürüz. Dağlar üzerindeki bitkilerin tahrip edilmesine bağlı olarak buralarda tutunamaz hale gelen toprak, yağmur ve sel suları ile eteklere taşınmıştır. Dağlar arasındaki dereler de bu taşıma işlemine büyük katkıda bulunmuş ve eteklerde toprak birikiminin artmasına sebep olmuşlardır. Toprak tipleri olarak kırmızı-kahverengi topraklar, kırmızı-kestane renkli topraklar, kahverengi orman toprakları, alüvyal ve kolüvyal topraklar görülür. İlçenin batı kesiminde özellikle yüksek yerlerde kırmızı – kahverengi topraklar görülürken, Engilli köyü ve Ilıcak köyünde kahverengi orman toprakları yer alır. Nitekim en geniş alanı kaplayan derin, orta bünyeli alüvyal topraklar ilçe sınırları içerisinde özellikle Karahöyük, Gedil, Sorkun, Alanyurt köyleri çevresinde görülmektedir. Doğrugöz Beldesi ve Bozdoğan köyleri arasında ise derin, ince bünyeli alüvyal ve kolüvyal topraklar fasıllı olarak sıralanmıştır. Altıntaş kasabası çevresinde kolüvyal topraklar görülür. Aynı şekilde Akşehir'in Kozagaç Mahallesi çevresi ve Atsız köyleri arazisi içinde de ince, derin bünyeli kolüvyal topraklar geniş alan kaplamaktadır. Akşehir İlçesinin tarım yapılabilir alanlarında yer alan topraklarının neredeyse tamamına yakını I.sınıf, II.sınıf, III. ve IV. sınıf topraklardan meydana gelmektedir ki bu karakterdeki topraklar bilindiği gibi her tür ürünün yetişmesine uygun topraklardır (Mercaner, 1988, 20).

2. Akşehir'in Beşeri Coğrafya Özellikleri

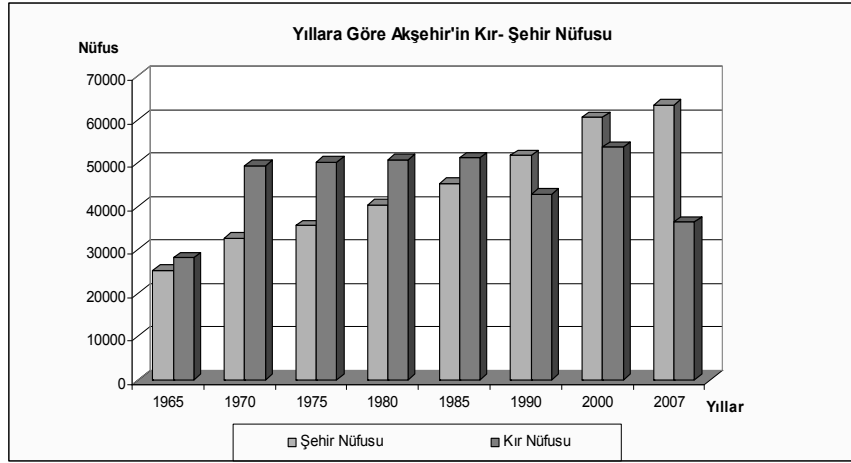
2.1. Nüfus

Akşehir'de nüfus tarihin her döneminde yoğun olmuştur. 19.yy.da Yörükler daha önce göçebe olarak yaşadıkları sahaları bırakarak yerleşik hayata geçmişler ve yörede nüfus yoğunluğunun artmasında etkili olmuşlardır. Ayrıca 19 yy. sonlarından itibaren Balkanlar ve Kırım'dan gelen göçmenler Akşehir ovası üzerinde yeni kır yerleşmeleri kurarak Akşehir nüfusunun artışını etkilemişlerdir (Tuñçdilek, 1961, 5).

1927 yılı sayımlarında Akşehir'in kır nüfusu şehir nüfusuna oranla hayli yüksektir. Bu sayım döneminde 9293 olan şehir nüfusuna karşılık, kır nüfusu 36.768'dir. 1940 yılında yapılan sayımlarda şehir nüfusu bir miktar artarak ilk kez 10.000 sınırını aşmış ve 12.502' olmuştur. Aynı dönemde, kır nüfusu çok belirgin bir artış göstererek 55.675 yükselmiştir. Bu dönemde Akşehir ilçesi sınırları içerisinde 55 köy olduğu görülür. Nitekim bu sonuçlara göre ilçe nüfusunun %17'sinin şehirde, %83'ünün ise kırlarda yaşadığı görülmektedir. Aynı dönemde Türkiye nüfusunun % 24.39'u şehirlerde, %75.61'i kırlarda yaşamaktadır. 1950 yılı sayım sonuçlarında da Akşehir'de kır nüfusunun hızla arttığı görülmektedir. Bu dönemde kır nüfusu 11 538 kişi artarak 67.213'e yükselirken, şehir nüfusu sadece 868 kişi artmış ve 13 370 olmuştur.

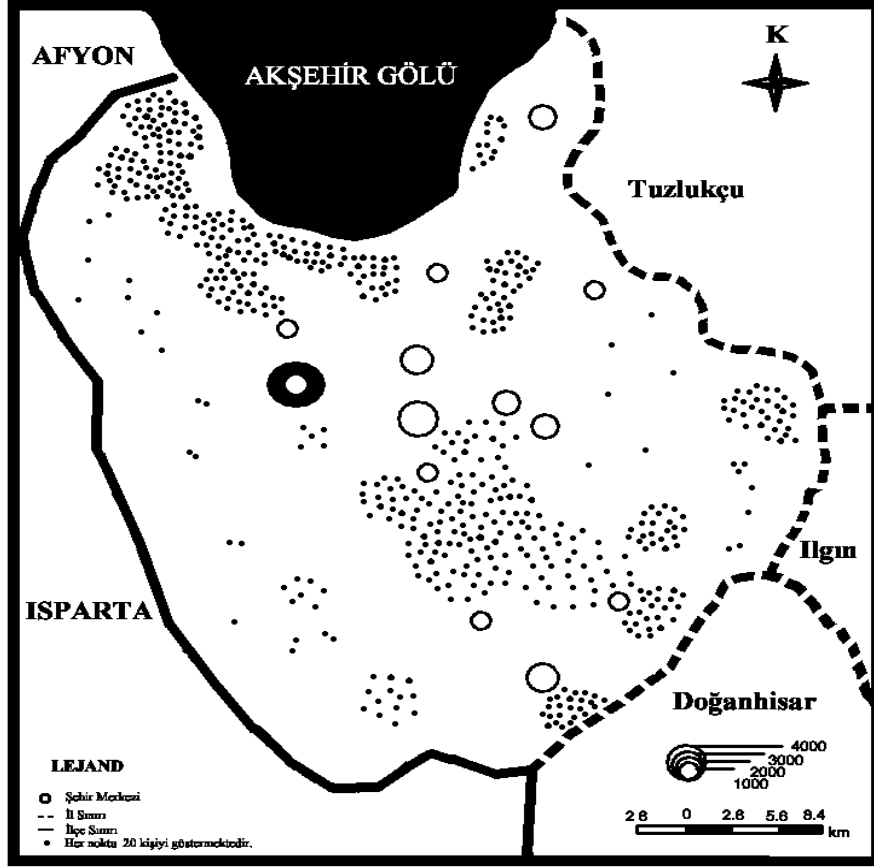
1950–1960 yılları arasında yapılan idari değişiklikler nedeniyle Akşehir önemli ölçüde nüfus kaybına uğramıştır. Akşehir'e bağlı kır yerleşmelerinin ilçe yapılması

şeklinde ortaya çıkan bu idari değişikliklerle, 1960 yılı sayımlarında Akşehir ilçesinin toplam nüfusu %17 oranında azalmıştır. Doğal olarak bu azalma kır nüfusunun azalması anlamını taşımaktadır. Ancak buna rağmen 1980 yılı sayımlarına kadar Akşehir’de her sayım döneminde, kır nüfusunun artış hızı, şehir nüfusunun artış hızından daha fazla olmuştur. 1980 yılı ve daha sonraki sayım dönemlerinde bu durum tersine dönmüş ve şehir nüfusu daha fazla artmaya başlamıştır.

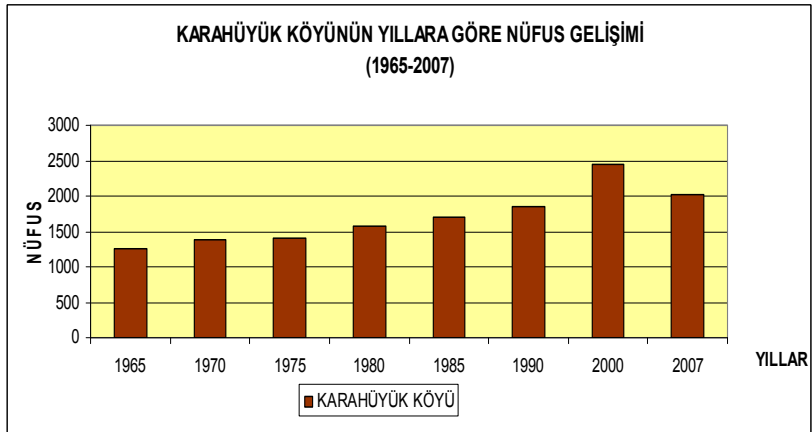
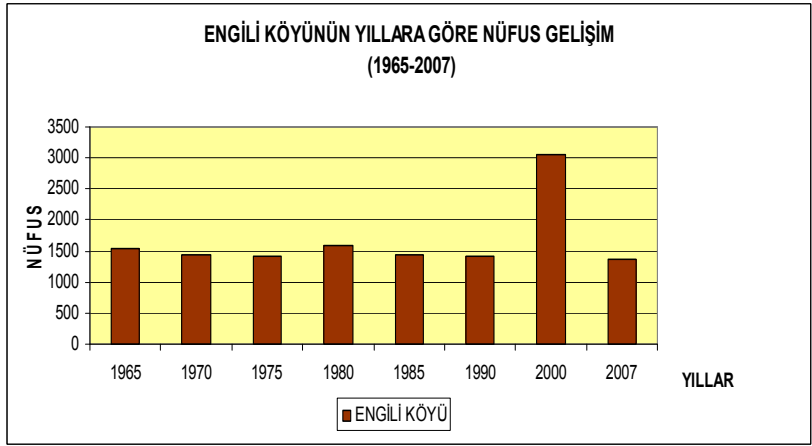
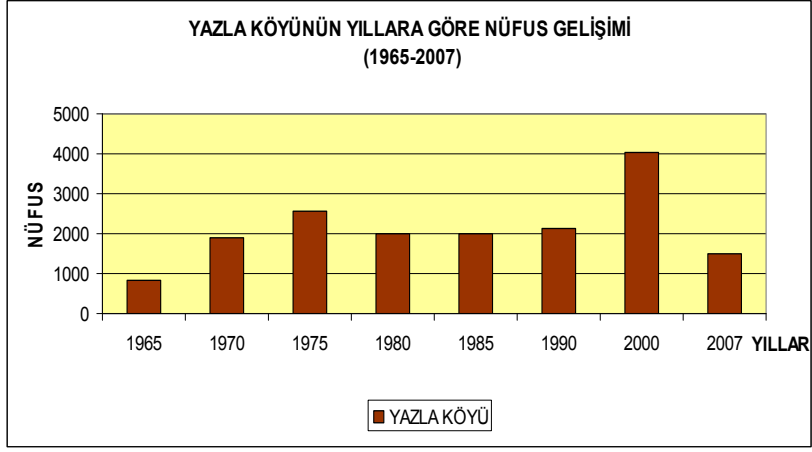
Şekil 3-Akşehir kır ve şehir nüfusunun yıllara göre durumu

Şehir nüfusundaki bu artış daha önceki sayım dönemlerinde başlamış ve hemen her sayım döneminde artarak devam etmiştir. Yani bir başka ifade ile 1950 yılından itibaren ülkemizin hemen her yerinde görülen şehir nüfusunun artması sürecinden Akşehir’de etkilenmiş ve yukarıda da değinildiği gibi özellikle 1960 yılından sonra Akşehir ilçe merkezinin nüfusu devamlı ve düzenli bir şekilde artmaya başlamıştır. Nitekim bu artış daha sonraki sayım dönemlerinde de devam etmiş ve 1990 yılında ilk defa ilçede şehir nüfusu kır nüfusunu geçmiştir. Bu dönemde şehir nüfusu 51.746, kır nüfusu ise 42.865’dir. Nitekim yine bu sayım döneminde ilk defa kır nüfusu bir önceki sayım döneminden bile daha az bir nüfusa inmiştir (Şekil 3). 1985 sayım döneminde 51.292 olan kır nüfusunu, 1990 sayım döneminde 42.865’e düşmüştür. Bu düşüşün en önemli sebebi, bu sayım döneminden kısa süre önce 9 Mayıs 1990 tarihinde, daha önce Akşehir’e bağlı bir nahiye olan Tuzlukçu’nun ilçe merkezi yapılmasıdır. Bu idari değişiklikle Tuzlukçu yanında daha önce Akşehir’e bağlı olan birçok köy de Akşehir’den ayrılmıştır. Bu sayım döneminin ardından 2000 yılı sayımlarında Akşehir’in kır nüfusu tekrar artış göstererek 53.683’e yükselmiştir.

Şekil 4- Akşehir'de nüfusun dağılışı (2007).

2007 yılı sayımlarında ise Akşehir ilçesinin kır nüfusu büyük bir düşüş göstererek 36.359 olmuştur. Nüfusta görülen ani düşüş bu sayım döneminde uygulanan sayım yönteminin sonucudur. Daha önce uygulanan de facto yöntemi (bulunduğu yerde sayılma) kır nüfusunun suni bir şekilde arttırılmasında etkili olurken, 2007 yılı sayımlarında de jure (ikamet ettiği yerde sayılma) yönteminin uygulanmasıyla daha sağlıklı sonuçlar elde edilmiştir. Yani bu sayım döneminde, yerinde sayım yöntemi (de jure) uygulanınca, başka şehirlerde yaşayıp sayım gününde köylerine, kasabalarına gelenlerin, nüfusu suni bir şekilde arttırması engellenmiştir. Nitekim bu sonuçtan kırlardaki nüfus azalmasının çok daha önce başladığı ve ileri boyutlarda olduğu açığa çıkmıştır. Nitekim Şekil 5'de verilen grafiklerde görüldüğü gibi, yıllar arasındaki dengesizlikler, nüfusun nasıl suni bir şekilde arttırıldığını açıkça göstermektedir.

Şekil 5- Seçilmiş bazı köylerin nüfus gelişimi

Ancak kır nüfuslarında meydana gelen büyük dalgalanma, nüfusu diğerlerine göre fazla olan belde belediyesi statüsü taşıyan kır yerleşmelerinde görülmektedir. Bu durum bilindiği gibi köylerin idari statüsünü belde belediyesi yapma isteğinden kaynaklanmaktadır. Nitekim 2007 yılı sayım döneminde yukarıda örnek olarak alınan kasabalarda nüfusun 2000 yılı sayım döneminden 2007 yılı sayım dönemine kadar bu oranda düşmediği bilinmektedir. Ancak yukarıda da değinildiği gibi 2000 yılı sayımlarında başka yerlerde yaşayan nüfusun köylere taşınması bu sonuç üzerinde etkili olmuştur. Nitekim 2007 yılı sayım sonuçlarına göre, yukarıda örnek verilen üç yerleşme biriminden ikisi tekrar köy statüsüne geçerken, Karahüyük ise kıl payı “Belde Belediyesi” statüsünü koruyabilmektedir.

2.2. Yerleşme

Akşehir’de yerleşmenin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Akşehir’in çok önemli yol güzergâhlarının üzerinde olması, Akşehir ovasının yüksek tarım potansiyeli, zengin yer altı ve yerüstü su kaynakları bu yörede yerleşmenin kesintisiz olarak sürmesinde etkili olmuştur. Ancak Akşehir İlçesi 1950 yılından itibaren hem alan bakımından hem de kır yerleşmelerinin sayısı bakımından devamlı küçülmüştür. Bunun sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

1-Önceleri Akşehir’e bağlı bir bucak olan Yunak 1953 yılında ilçe yapılarak Akşehir’den ayrılmıştır. Bu ayrılma sırasında bazı köylerin yanında Turgut bucağı da Yunak ilçesine bağlanmıştır.

2-1957 yılında Doğanhisar bucağı Akşehir’den ayrılarak ilçe yapılmıştır. Bu idari değişiklikler nedeniyle 1960 yılı sayımlarında Akşehir ilçesinin toplam nüfusu %17 oranında azalmıştır. Doğal olarak bu azalma kır nüfusunun azalması anlamı taşımaktadır.

3-1990 yılında bu sefer Tuzlukçu Akşehir’den ayrılarak ilçe merkezi yapılmıştır. Ayrıca daha önce Akşehir’e bağlı olan Dursunlu, Erdoğan, Mevlütü gibi köyler de Tuzlukçuya bağlanmıştır. Daha önce Akşehir’e bağlı olan bu kır yerleşmelerinin ayrılmasıyla Akşehir ilçesinin kapladığı alan da küçülmüştür.

4-Akşehir’in kır yerleşmelerinin sayısının azalmasının tek sebebi idari değişiklikler değildir. Bu arada Akşehir ilçe merkezinin yakın çevresindeki bazı köyler şehrin mekânsal gelişimi sonucu, şehrin mahallesi olmuşlardır. Bu köyler Kuruçay ve Kozagaç köyleridir. Nitekim şehrin bundan sonraki gelişme hızı bu sürece yakınında bulunan yeni köyleri ya da kasabaları da şehre katacaktır.

1940 yılında Akşehir’de 55 köy olduğu tespit edilmektedir. Ancak yukarıda değinilen sebeplere bağlı olarak 1980’ li yıllarda köy sayısı 44’e, günümüz de ise 34’e düşmüştür. Hâlihazırda Akşehir’e bağlı 34 kır yerleşmesinin 11 tanesi belde belediyesidir. Ancak bunlardan 5 tanesi bir önceki sayım dönemine göre nüfusu 2000 değerinin altına düştüğü için tekrar köy statüsüne geçeceklerdir. Tekrar köy statüsüne geçecek olan bu belde belediyeleri Engilli, Yazla, Reis, Gölçayır, Atakent’dir. Hâlihazırda Akşehir’in çevresinde yer alan bazı köylerin şehrin sınırları içerisine alınması gündemde bulunmaktadır.

2007 yılı nüfus sayım sonuçlarına göre Akşehir’in kır nüfusunun bir hayli azaldığı daha önce belirtilmişti. Ancak bu azalma tüm yerleşme birimlerinde aynı oranda gerçekleşmemiştir. Nitekim bazı kır yerleşmeleri belirgin nüfus kayıpları yaşarken bazılarında nüfus artışı olduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda Akşehir’in

köylerini nüfus ve arazi varlığı yönünden mercek altına alarak, nüfus artışına ya da azalmasına etki eden faktörleri belirleyebiliriz.

3. Akşehir'de Kır Yerleşmelerinin Nüfus Ve Arazi Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi

Nüfusu 200'e Kadar Olan Köyler:

Nüfusu 200 den Az Olan Köylerde Arazi Kullanımı						
Köyler	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Çayır-Mera	Orman	Yerleşim	Nadas
Cankurtaran	210	336	70	14120	50	---
Tekke	20	56	---	---	15	---

Akşehir'in köyleri içinde en az nüfusa sahip olan köy 99 kişilik nüfusu ile Tekke köyü ve 127 kişilik nüfusu ile Cankurtaran köyüdür. Her iki köyde dağlık alanda kurulmuş olan köylerdir. Kültür arazisi ve sulu tarım imkânları sınırlıdır. Bu köylerin nüfusu her sayım döneminde belirgin şekilde azalmaktadır.

Nüfusu 2001 ile 500 Arasında Olan Köyler:

Nüfusları 201-500 Arasında Olan Köylerde Arazi Kullanımı						
Köyler	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Çayır-Mera	Orman	Yerleşim	Nadas
Yeşilköy	900	3781	610	---	105	---
Sorkun	3450	2736	130	---	140	55
Söğütlü	300	3606	1080	---	60	89
Tipi	570	6818	860	---	75	564
Ulupınar	950	459	120	3567	55	---
Yaşarlar	2450	5694	720	---	65	80
Çimendere	150	1105	---	34000	50	10
Ortaca	510	12391	3970	---	160	719
Alanyurt	1640	2186	830	---	60	107
Bozlağan	1020	1364	50	---	110	---

2007 yılı sayım sonuçlarına göre 201-500 arasında olan köylerin sayısı 10 tanedir. Bunlardan en düşük nüfusa sahip olan köy 255 kişilik nüfusu ile Tipiköy'dür. Tipiköy'ü Çimendere (263 kişi), Ulupınar (274 kişi), Söğütlü (295 kişi), Bozlağan (312 kişi), Yaşarlar (348 kişi), Alanyurt (431 kişi), Yeşilköy (458 kişi), Ortaca (462) ve Sorkun (494) köyleri izlemektedir. Bu köylerden Tipiköy, Söğütlü, Yaşarlar, Ortaca, Yeşilköy, Bozlağan, Sorkun, Alanyurt ovada, Çimendere dağlık alanda, Ulupınar ise Sultan dağları ile Akşehir gölü arasında dağ eteğinde bulunmaktadır. Bu köylerin toplam kültür arazilerinin kabaca yarısında sulu tarım yapılmakta olduğu görülür. Bu nüfus grubu içinde yer alan köylerde nüfus ile sulu tarım alanları ve nüfus ile arazi varlığı

arasında doğru orantı bulunmakta, nitekim hem arazi varlığı hem de sulu tarım alanları sınırlı olan köylerin en az nüfusa sahip olan köyler olduğu görülmektedir. Ayrıca bir önceki sayım dönemine göre bu köylerden bazıları nüfus kaybederken bazılarının ise nüfusu artmıştır. Örneğin Sorkun, Tipiköy, Alanyurt, Ulupınar köylerinin az da olsa nüfusu artarken Yeşilköy, Bozlağan, Söğütlü, Yaşarlar, Ortaca köylerinin nüfusu azalmış, Çimendere'nin nüfusu aynı kalmıştır.

Nüfusu 501–1000 Arasında Olan Köyler:

Nüfusları 501–1000 Arasında Olan Köylerde Arazi Kullanımı						
Köyler	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Çayır-Mera	Orman	Yerleşim	Nadas
Gözpınarı	8250	12489	7580	4803	200	---
Yeniköy	3350	1746	540	23759	100	---
Üçhüyük	2030	13074	40	---	200	461
Saray	1375	801	140	25040	100	---
Savaş	1650	297	10	---	170	---
Gedil	2300	3501	620	---	165	---
Değirmenköy	1800	89	12200	23986	70	---
Yaylabelen	2000	6743	110	13280	150	221
Ilıcak	4130	2269	1200	10604	90	---
Gölçayır	4900	1168	1290	---	400	---

2007 yılı sayım sonuçlarına göre nüfusu 501–1000 arasında olan köylerin sayısı 10 tanedir. Bunlardan en düşük nüfusa sahip olan köy 624 kişilik nüfusu ile Gözpınarı'dır. Gözpınarı köyünü Yeniköy (627 kişi), Üçhüyük (642 kişi), Saray (647 kişi), Savaş köyü (743 kişi), Gedil (752 kişi), Değirmenköy (823 kişi), Yaylabelen (836 kişi), Ilıcak (963 kişi) ve Gölçayır (992 kişi) köyleri izlemektedir. Bu köylerden Gözpınarı, Üçhüyük, Gedil köyleri ovada, Değirmenköy, Yeniköy, Saray, Savaş, Yaylabelen, Ilıcak köyleri ise dağ eteğinde konumlanmıştır. Ancak dağ eteğinde ya da alçak yamaçlarda konumlanmış olan bu köylerin tarım arazileri büyük ölçüde ova istikametinde yayılma göstermektedir. Bu köylerin toplam kültür arazilerinin yarısından fazlasında sulu tarım yapılmaktadır. Sadece Gözpınarı köyünde bu değer yarısından daha azındadır. Bu nüfus grubu içinde yer alan köylerde nüfus ile sulu tarım alanları arasında doğru orantı bulunmakta, nitekim hem arazi varlığı hem de sulu tarım alanları artan bu köylerde nüfusun daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak bu köylerinde bir kısmı nüfus kaybederken bir kısmında nüfus artışı olduğu görülmektedir. Bu grup içinde bir önceki sayım dönemine göre Üçhüyük, Gözpınarı, Yeniköy, Ilıcak köyleri az da olsa nüfus kaybetmiş, Değirmenköy, Gedil, Saray, Savaş köyleri ise azda olsa nüfusunu arttırmıştır. Bu grup içinde sadece Gölçayır bir önceki sayım dönemine göre önemli oranda nüfus kaybetmiştir.

Nüfusu 1001–1500 Arasında Olan Köyler:

2007 yılı sayım sonuçlarına göre nüfusu 1001–1500 arasında olan köylerin sayısı 4 tanedir. Bu köylerden en düşük nüfusa sahip olan köy 1093 kişilik nüfusu ile Çamlı'dır. Çamlı köyünü 1174 kişilik nüfusu ile Karabulut, 1357 nüfusu ile Engilli ve 1413 kişilik nüfusu ile Atakent takip etmektedir. Bu köylerden Engilli ve Atakent'in bir önceki sayım dönemine göre yarıdan fazla nüfus kaybettiği görülmektedir. Ögleki Engilli bir önceki sayım döneminde 3050 nüfusa sahipken, 2007 sayım döneminde nüfusu 1357'ye düşmüştür.

Nüfusları 1001–1500 Arasında Olan Köylerde Arazi Kullanımı						
Köyler	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Çayır-Mera	Orman	Yerleşim	Nadas
Çamlı	1880	1574	1200	14000	180	420
Engilli	2300	2364	180	18788	325	---
Karabulut	3230	7363	1190	---	190	355
Atakent	8480	1605	560	17772	450	---

Bu köylerden Karabulut ovada, Çamlı, Engilli ve Atakent ise Sultan dağlarının eteklerinde, dağ ile ovanın kesiştiği alanda yer almaktadır. Ancak dağ eteğinde ya da alçak yamaçlarda konumlanmış olan bu köylerin de tarım arazileri büyük ölçüde ova istikametinde yayılma göstermektedir. Bu köylerin toplam kültür arazilerinin yarısından fazlasında sulu tarım yapılmaktadır. Karabulut köyünde bu değer oldukça düşüktür. Karabulut köyü kültür arazisinin ancak 1/3 kadarı sulanabilen arazidir. Bu nüfus grubu içinde yer alan köylerde de nüfus ile sulu tarım alanları ve nüfus ile arazi varlığı arasında doğru orantı bulunmakta, nitekim hem arazi varlığı hem de sulu tarım alanları artan bu köylerde nüfusun daha yüksek olduğu görülmektedir.

Nüfusu 1501–2000 Arasında Olan Köyler:

Nüfusları 1501–2000 Arasında Olan Köylerde Arazi Kullanımı						
Köyler	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Çayır-Mera	Orman	Yerleşim	Nadas
Yazla	7800	29417	2320	----	475	755
Reis	1340	16027	770	---	750	145

2007 yılı sayım sonuçlarına göre nüfusu 1501–2000 arasında olan köylerin sayısı 2 tanedir. Bu köylerden Yazla'nın nüfusu 1501, Reis'in nüfusu 1529'dur. Her iki köyde hâlihazırda Belde Belediyesi statüsündedir. Zira geçen sayım döneminde nüfusları oldukça yüksek görünmektedir. Ögle ki 2000 yılı sayımlarına göre Yazla'nın nüfusu 4041, Reis'in nüfusu ise 5056'dır. Bu verilere göre her iki yerleşme biriminin de nüfusları büyük oranda azalmıştır. Bu köylerin ikisi de ova üzerinde konumlanmıştır. Bu köylerin kültür arazi varlığına ve kullanım özelliklerine bakıldığında; Yazla'nın 37.217 dekar kültür arazisi vardır. Bunun 7800 dekarı sulu tarım arazisidir. Reis'in ise 17.367 dekar kültür arazisi vardır. Bunun 1340 dekarı sulu tarım arazisidir. Sulu tarım alanlarını toplam kültür arazisi ile karşılaştırdığımızda, Yazla'nın sulu tarım alanlarının Reis'e göre oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Nüfusu 1501–2000 Arasında Olan Köyler:

Nüfusları 2000 Üzerinde Olan Köylerde Arazi Kullanımı						
Köyler	Sulu Tarım	Kuru Tarım	Çayır-Mera	Orman	Yerleşim	Nadas
Adsız	4180	1811	1150	---	500	---
Altıntaş	4730	20615	1570	---	1000	3500
Doğrugöz	4800	4028	1770	---	1000	26
Karahüyük	6780	3789	2180	---	425	---
Çakıllar	6140	3667	810	28015	475	162
Ortaköy	3800	22483	4750	---	500	5166

2007 yılı sayım sonuçlarına göre nüfusu 2001'den fazla olan kır yerleşmelerinin sayısı 6 tanedir. Bu kır yerleşmelerinden en düşük nüfusa sahip olanı 2011 kişilik nüfusu ile Karahüyük'tür. Karahüyük kasabasını Ortaköy (2128 kişi), Altıntaş (2160 kişi), Çakıllar (3010 kişi), Adsız (3394 kişi) ve Doğrugöz (4393 kişi) takip etmektedir. Bu kır yerleşmelerinin hepsi bir önceki sayım dönemine göre nüfus kaybetmişlerdir. Özellikle Altıntaş'ın bir önceki sayım dönemine göre yarıdan fazla nüfus kaybettiği görülmektedir. Nüfusu 2000'in üzerinde olan bu kır yerleşmelerinden Altıntaş, Doğrugöz, Karahüyük, Ortaköy ve Adsız ova üzerinde yer alırken, Çakıllar Sultan Dağlarının alt yamaçları üzerinde konumlanmıştır. Bu kasabalar içerisinde sulu tarım arazisi en fazla olan 6780 dekar alanda sulu tarım yapan Karahüyük'tür. Karahüyük'ü 6140 dekar ile Çakıllar, 4800 dekar ile Doğrugöz, 4330 dekar ile Altıntaş, 4180 dekar ile Adsız ve 3800 dekar ile Ortaköy takip etmektedir. Ancak sulu tarım alanlarını, toplam kültür arazisi ile karşılaştırdığımızda, toplam arazi varlığı içinde sulu tarım alanı en fazla olan kasabalar sırasıyla Adsız, Çakıllar, Karahüyük ve Doğrugöz'dür. Bu kasabaların toplam kültür arazilerinin yarıdan fazlasında sulu tarım yapılmaktadır. Altıntaş ve Ortaköy'de ise bu oran oldukça düşüktür.

Yukarıda yapılan sınıflamada görüldüğü gibi Akşehir'de kır yerleşmelerinin 22'sinin nüfusu 1000 kişiden az, 6'sının nüfusu 1001–2000 kişi arasında ve 6'sının nüfusu ise 2001'den daha fazladır. Bu sonuçlar göstermektedir ki sulu tarım yapılabilir arazi miktarı ile nüfus arasında doğru orantı vardır. Yani geniş tarım arazisine sahip olan köylerde sulu tarım imkânlarının da fazla olması durumunda nüfus miktarı artmakta, aksi durumda ise nüfus azalmaktadır. Sınırlı tarım alanına sahip, ancak arazisinin büyük bölümü sulanabilen ve özellikle meyvecilik yapılan kır yerleşmelerinin nüfusunun çok geniş araziye sahip ancak sulu tarım yapılamayan köylerden çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bir bütün olarak değerlendirildiğinde, sulama imkânları en fazla olan köyler, Değirmenköy (%95,3), Savaş (%84,7), Atakent (%84,7), Gölçayır (%80,8), Ulupınar (%67,4), Ilıcak (%64,5), Karahüyük (%64,1) köyleridir. Diğer köyler için bu oranlar gittikçe azalmaktadır. Toplam kültür arazi varlığı içinde sulu tarım arazileri en az olan köyler ise Ortaca (%4,0), Reis (%7,7) ve Tipiköy (%7,7)'dür. Bir mukayese yapmak gerekirse sadece 1889 dekar kültür arazisine sahip olan ancak bu arazinin %95'inde sulu tarım yapılan Değirmenköy'ün nüfusu 823 kişi, buna karşın 7388 dekar kültür arazisine sahip olan ancak bunun sadece %7,7'sinde sulu tarım yapılabilen Tipiköy'ün nüfusu 255 kişidir.

Nitekim yeraltı ve yerüstü su potansiyeli yüksek olan köylerde sulu tarıma bağlı olarak ürün çeşitliliği artmakta, sebze ve özellikle meyve yetiştiriciliği önem kazanmakta, buna bağlı olarak köylünün gelir düzeyi yükselmektedir. Özellikle yetiştirilen ürünün çeşidi ve pazar fiyatının yüksek olması, köylünün gelirinin yükselmesinde etkilidir. Bu bağlamda meyveciliğin ve özellikle pazar değeri yüksek kiraz meyvesinin yetiştirildiği köylerin hem zengin hem de nüfusu fazla olan köyler olduğu görülmektedir. Miktar olarak sulu tarım arazisi bu köylerden daha fazla olan ancak sanayi bitkileri yetiştiren köylerin de meyvecilik yapan bu köyler kadar nüfus istihdam etmediği görülmektedir.

Yukarıda görüldüğü gibi her bir köyün sahip olduğu tarım alanları ve bu alanlarda sulu tarım yapma imkânları birbirinden farklıdır. Öncelikle kaynağını Sultan Dağlarından alan küçük akarsuların büyük bir kısmının suları dağ eteğinde konumlanmış olan köyler tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca mikro iklimik iklim faktörlerine bağlı olarak dağ eteklerinde daha fazla olan yağış ovaya doğru gittikçe azalmaktadır. Ayrıca Sultan Dağlarına yakın olan alanlarda yer altı su şebekesinin potansiyel olarak daha zengin olduğu açılan artezyen ve derin kuyulardan anlaşılmaktadır. Nitekim yetiştirdikleri ürünün çeşidi bakımından değerlendirdiğimizde öncelikle göze çarpan şey, Akşehir ovasının Sultan Dağları ile birleştiği alanda yer alan köylerde sebzeçilik ve meyvecilik yapılırken, ovaya doğru gidildikçe sulama imkânlarının azalmasına bağlı olarak sanayi bitkilerinin ve tahıl tarımının önem kazandığı görülmektedir. Bu bağlamda meyvecilik yapılan köylere Değirmenköy, Atakent, Nadir, Ulupınar, Engilli, Yeniköy, Çakıllar, Doğrugöz gibi köy ve kasabalar örnek verilebilirken, sanayi bitkileri yanında tahıl tarımı yapan köy ve kasabalara Altıntaş, Tepeköy, Yazla örnek olarak verilebilir.

4. Köylerin Mekânsal Gelişim Ve Konut Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Akşehir'de topoğrafik yapı ve iklim, ekonomik faaliyetlerin olduğu gibi yerleşmenin de şeklini çizer. İlçe arazisinin büyük bölümü düz ve hafif meyilli olduğu için kır yerleşmelerinin hemen hepsi toplu yerleşmelerdir. Hatta özellikle dağ eteği köylerinde sık dokulu yerleşme düzeni belirginleşir. Bunun en güzel örneği Çakıllar'da görülür. Çakıllar'ın Yukarı Mahallesi son derece grift ve sık dokulu bir yerleşme düzeni görülmektedir. Ancak bu görünümün yakın yıllarda bir miktar değiştiği ve yeni yapılan alanlarda yerleşme dokusunda bir gevşemenin görüldüğü söylenebilir. Aslında bu ovada, dağda, dağ eteğinde ya da yamaçta yer alan tüm köylerde görülmektedir. Köylerin eski mahallelerinde yerleşme dokusunun daha sık, yeni yapılan alanların ise nispeten daha gevşek olduğu görülmektedir. Ancak bu gevşek dokulu denecek boyutta da değildir. Yeni yapılan alanlarda konutlar değil, konutları çevreleyen bahçeler birbirine bitişiktir. Ayrıca bahçe olarak kullanılan arazinin de geçmişe oranla oldukça büyüdüğü görülmektedir. Bu bağlamda köylerin yerleşim alanlarında mekânsal gelişimin nüfus gelişiminden daha fazla olduğu gözlenmektedir. Ayrıca köyleri de etkisi altına alan çekirdek aile modelinin yerleşim alanlarının mekânsal gelişiminde etkili olduğu ve gittikçe daha fazla alanın yerleşime ayrıldığı görülmektedir. Köylerin yerleşim alanlarının genişlemesinin bir diğer sebebi ise konut kullanım alanlarının genişlemesidir. Bilindiği gibi modernleşme Türkiye'nin hemen her bölgesinde kır yaşamını da önemli ölçüde etkilemektedir. Nitekim modern yaşamın

gereçleri olan koltuk, masa, vitrin, beyaz eşyalar vb. birçok ev içi malzeme köylerde artık hemen her evde kullanılmaktadır. Bu eşya kullanımına bağlı olarak konut alanları genişlemekte ve evlerin metre karesi gittikçe büyümektedir. Bunlara ilave olarak her bir evin ihtiyacı sayılan ahır, tandır, samanlık ve tarım aletleri için ayırdıkları örtü altı alanları da kullanım alanlarının genişlemesinde ve dolayısıyla köylerin mekânsal gelişiminde etkili olmaktadır. Oysa köylerin eski mahallelerinde örnekleri görülen ve 20–30 sene öncesine ait olan konutlar birbirine bitişik nizamda, küçük ve sık dokuludur. Bahçe için ayrılan alanın konut için ayrılan alan gibi çok küçük olduğu derhal göze çarpmaktadır.

Nitekim konutlarda kullanılan malzemenin de büyük ölçüde değiştiği açıkça görülmektedir. Daha önce en çok kullanılan yapı malzemesi ovadaki köylerde kerpiç, dağ ve yamaçlardaki köylerde taş malzemeyken artık modern yöntemlerle yapılan betonarme binaların sayısı hızla artmaktadır. Malzemenin değişmesi yanında konutların biçimsel özelliklerinin de önemli ölçüde değiştiği görülmektedir. Nitekim Akşehir ovası üzerinde düz, toprak damlı geleneksel biçimli kerpiç evlere çok az rastlanmakta, özellikle yeni yapılan binalarda bu malzemeler neredeyse hiç kullanılmamaktadır. Bir dönem büyük rağbet gören ve kerpiç evlere tercih edilen tuğladan yapılan yığma binalara da rağbet azalmakta, daha bilinçli bir yaklaşımla karkas bina yapımı artmaktadır. Yörede 3 Şubat 2002 yılında yaşanan Sultandağı depremi bina yapımında yığma bina yerine karkas binaların yapımının tercih edilmesinde etkili olmuştur.

Ancak bu değişimlerin tüm köylerde aynı seviyede olduğu söylenemez. Nitekim sulu tarım alanları geniş olan, sebze, meyve ve sanayi bitkileri yetiştirilen köylerde bu değişim daha hızlı olurken, kuru tarım yapılan ova köylerinde ya da tarım arazileri çok sınırlı olan yamaç ve dağ köylerinde değişim yavaş olmaktadır. Ayrıca yurt dışında ve başka şehirlerde çalışan nüfusu fazla olan köylerin bu değişimden daha fazla etkilenmiş oldukları da gözlenmektedir. Yurt dışında çalışanların büyük çoğunluğu köylerinde modern kullanıma dönük konutlar yaptırmaktadır. Yıl boyu boş bırakılan ve ancak izin dönemlerinde kısa süreli kullanılan bu konutların sayısı hiç de az değildir. Ayrıca başka şehirlerde çalışan ve emekli olduktan sonra köylerine gelenlerin de modern konutlar yaptırmaya eğilimi içinde oldukları görülmektedir. Yani kırların yerleşme dokusundaki gelişime ve değişime kırlarda görülen sosyo ekonomik gelişmenin yanı sıra kırların ittiği ve başka yerlere göç eden nüfusun da etkisi olmaktadır.

5. Kırlarda Görülen Sorunlar

Günümüze kadar geçen süreçte Akşehir'in kır yerleşmelerinde çok belirgin gelişmeler olduğu kırla şehir arasındaki yaşam standardının neredeyse kapanmaya başladığını söyleyebiliriz. Ulaşım ve iletişim vasıtalarının etkisi yanında kırların potansiyelinin daha etkin kullanılmasına bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik gelişme bu süreçte etkili olmuştur. Ancak bu süreç bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Örneğin sulu tarıma yönelmek ve birim alandan daha fazla gelir elde etmek olumlu bir gelişmeyken, aynı süreçte yer altı ve yer üstü sularının aşırı kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan su kıtlığı olumsuz bir gelişmedir. Nitekim yüzey suları kadar yer altı suları ile beslendiği bilinen Akşehir Gölü'nün kurumasında bu sürecin de rolü olduğu bilinmektedir. Buradan hareketle Akşehir kırlarında görülen belli başlı sorunları şu şekilde sıralayabiliriz;

Üretim Maliyetlerinin Yüksek, Ürün Değerinin Düşük Olması Sorunu

Ülkemizin hemen her yerinde olduğu gibi, üretim maliyetlerinin çok yüksek olması ve üretilen ürünün değerinin çok düşük olması sonucu tarımsal faaliyetlerden beklenen fayda sağlanamamaktadır. Türkiye’de uygulanan tarım politikalarının (boş bırakılan tarlalara bedel ödenmesi, mazota gelen ağır zamlar, gübre, tohum fiyatlarının yüksek olması, tarımsal üretimi teşvik edecek kredi verilmemesi vb.) doğal sonucu olarak ortaya çıkan tarımsal faaliyetlerin kesintiye uğraması süreci Akşehir’de de yaşanmaktadır.

Kuraklık ve Su sorunu

Kurak dönemler ürün miktarının ve kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır. Yeraltı ve yerüstü sularının azalması sulu tarımı imkânsız hale getirmekte, buna bağlı olarak ürün azalmakta ve üretim kesintiye uğramaktadır. Akşehir ve çevresinde kuraklık yakın yılların en önemli sorunlarından biridir. Yağış miktarının düşmesi yanında, yeraltı ve yerüstü sularının sulama amaçlı olarak aşırı kullanımı, kuraklığı etkileyen en önemli sebepler olarak belirlenmektedir. Nitekim bu süreç sonucunda Akşehir Gölü ve onu besleyen kaynaklar kurummuştur. Hâlihazırda sulu tarım alanlarının birkaç yıl öncesine oranla önemli ölçüde azaldığı ve daha yaz başında su sıkıntısına düşüldüğü gözlenmektedir. Ancak zarar bununla da sınırlı değildir. Akşehir gölünün ve onu besleyen akarsuların kuruması yörede balıkçılıktan ve göl kenarındaki sazlık (kamış) alandan gelir elde eden aileleri de önemli ölçüde etkilemiştir.

Arazinin Parçalı ve Küçük Olması Sorunu

Akşehir kırklarında küçük çiftçi sayısı Akşehir merkezi dâhil olmak üzere 10.703’tür. Orta çiftçi sayısı 273, büyük çiftçi sayısı ise 59’dur. Bu sayısal değerlerde göstermektedir ki Akşehir’de küçük çiftçi egemendir. Ayrıca arazi parçalı ve dağınıktır. Günümüze kadar kayda değer bir toplulaştırma çalışması da yapılmamıştır. Oysa 1990 yılında Akşehir’den ayrılarak ilçe olan Tuzlukçu’da bu yönde önemli sayılabilecek çalışmalar yapılmaktadır. Bu ilçede 20 dönümlükler ve 40 dönümlükler olmak üzere toplu tarım alanları oluşturulmaktadır. Bu çalışmanın başarılı bir şekilde uygulandığı Köklüce köyü iyi bir örnektir.

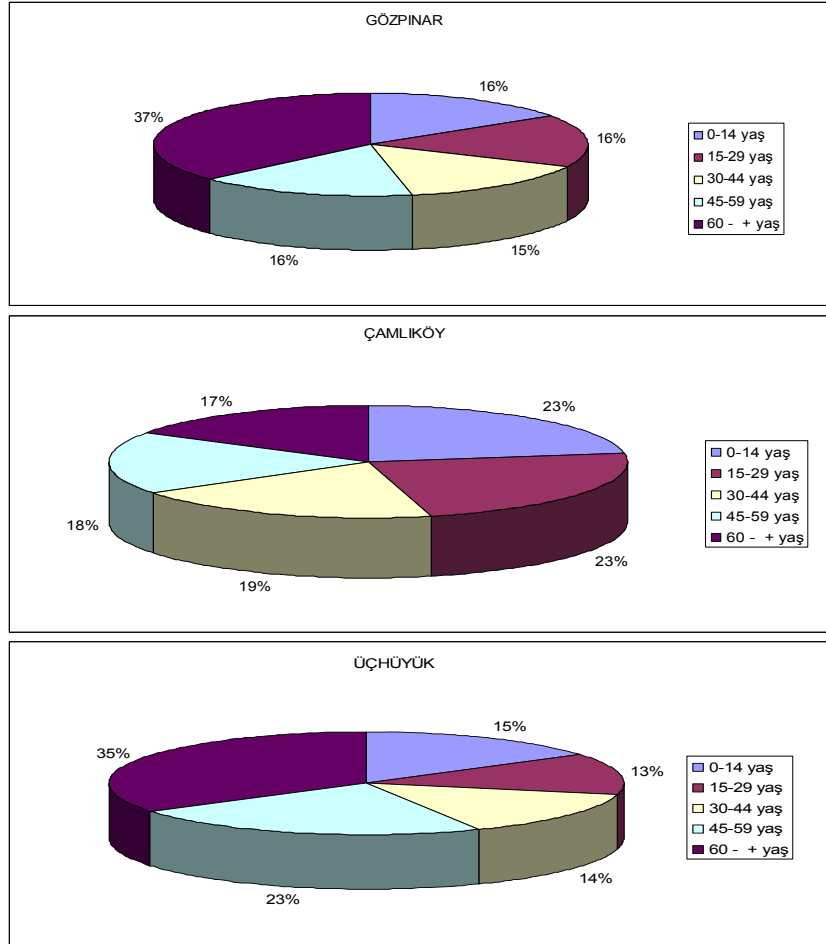
Kırlarda görülen gizli işsizlik sorunu

Tarımda makineleşme işgücüne olan talebi azaltmaktadır. Özellikle tahıl tarımı yapılan ova köylerinde tarımsal faaliyet çok az emek gerektirmektedir. Traktör, biçerdöver, pancar sökme, patoz, saman balyalama makinelerinin devreye girmesi ova köylerinde iş gücüne olan ihtiyacı azaltmıştır. Bu şartlar altında tarımsal üretimi destekleyecek ek gelir getirecek mekanizmaların oluşturulamaması kırlarda görülen gizli işsizliği arttırmaktadır.

Kır Nüfusunun Yaşlanması Sorunu.

Akşehir’de kırlardan dışarıya sürekli olarak göç yaşanmaktadır. Göçe katılanlar daha çok gençlerdir. Buna bağlı olarak kırların nüfusu devamlı azalmakta ve kır nüfusu yaşlanmaktadır (Şekil 4). Bu sürecin devam etmesi yakın gelecekte Akşehir’e bağlı olan köylerin boşalması sorununu gündeme getirecektir. Ülkemizde her ne kadar tarımsal

nüfusun azaltılması politikası izlense de, şehirlerde ortaya çıkan sorunlar, bu sürecin daha yavaş ve daha sağlıklı olmasını zorunlu kılmaktadır. Zira kırlardan kopan bu insanların sığınabilecekleri güvenli iş merkezlerinin olmadığı da bilinmektedir.

Şekil 6- Gözpinarı-Çamlıköy-Üçhüyük köyleri nüfusunun yaş gruplarına dağılımı (2008).

Yukarıda örnek olarak alınan köylerde 60 yaş üzerini temsil eden yaşlı nüfus oranının ne kadar yüksek olduğu açıkça görülmektedir. Nitekim 60 yaş üzerini oluşturan bu nüfusun varlığı ömrü ile sınırlı olacağı ve nüfusun gelişimine katkısı olmayacağı düşünülürse, yakın bir gelecekte köylerin mevcut nüfuslarının hızla azalacağı söylenebilir. Örnek olarak alınan Gözpinarı köyü grafiğinde de görüldüğü gibi bu süreç bazı köyler için çok daha hızlı gelişecektir.

Arazinin amaç dışı kullanımı sorunu

Akşehir'de köylerin yerleşim alanı büyüdükçe çevrelerinde bulunan tarım alanları konut alanına dönüşmektedir. Kırlarda çekirdek aile modelinin yaygınlaşması ve buna bağlı olarak her bir ailenin bağımsız bir konuta sahip olma arzusu, gittikçe daha fazla tarım alanının konut ve eklentilerine ayrılmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca geleneksel evlerin yerini geniş bahçeli modern görünümlü evler almaya başlamıştır. Köylerde eski

mahallelerde evler birbirine bitişikken, yeni yapılan alanlarda konutlar değil, konutları çevreleyen bahçeler birbirine bitişiktir.

Bunların dışında, kırlardan daha önce göçmüş, başka yerlerde çalışmış, emekli olduktan sonra tekrar köylerine gelip yerleşen aileler de konut alanlarının genişlemesinde etkili olmaktadır. Ayrıca yurt dışında çalışan ailelerin yaz döneminde kullanmak için veya “belki bir gün geliriz” düşüncesiyle köylerinde konut yaptırılmaları da arazi kullanımında konutlara ayrılan payın artmasında etkilidir.

6. Kırlarda Yaşanan Sorunların Akşehir İlçe Merkezine Etkileri

Akşehir şehri yıllarca hem kendi kırlarının idari merkezi hem de yakın çevresindeki ilçe merkezlerinin bir üst merkezi olarak daima önemini korumuştur. Kendisinden ayrılarak ilçe olan Doğanhisar, Yunak, Tuzlukçu yanında, doğusunda bulunan Konya'nın Ilgın ilçesi, batısında bulunan Isparta'nın Yalvaç ilçesi, kuzeyinde bulunan Afyon'un Sultandağı ilçesi eğitim, sağlık, ulaşım, ticaret ve pazar anlamında Akşehir'i bir üst merkez olarak kullanmışlardır. Yakın yıllara kadar bu işlevini başarı ile yürüten Akşehir şehri, son yıllarda yakın çevresindeki emsallerine oranla beklenen gelişmeyi gösterememiştir. Aksine yakın yıllarda Ilgın, Yalvaç, Sultandağı gibi ilçeler birçok hizmet alımı için Akşehir'e daha az ihtiyaç duymaya başlamışlardır. Bunun sebeplerini şöyle sıralayabiliriz.

1-Yalvaç, Ilgın gibi ilçe merkezleri Akşehir'den daha hızlı gelişerek kendi ihtiyaçlarını karşılar duruma gelmişlerdir.

2-Bu ilçeler daha üst düzey ihtiyaçları için, eskiden olduğu gibi Akşehir'e değil, hızla gelişen kendi il merkezlerine yönelmektedir. Örneğin Konya'nın, Afyon'un ve Isparta'nın Üniversite Hastaneleri, bir üst düzey sağlık hizmeti almak isteyenler için Akşehir'den daha cazip görünmektedir.

3-Benzer şekilde bu il merkezlerinde ticari hayatta hızlı bir şekilde gelişmiştir. Her türlü ürünün daha çeşitli ve daha uygun fiyata bulunmasına bağlı olarak Akşehir çevresindeki ilçeler her türlü alışveriş ve diğer pek çok ihtiyaç için de il merkezlerine yönelmektedirler.

4-İl merkezlerini birbirine bağlayan yol standartlarının gelişmesi yanında araç standartlarının da gelişmesiyle bu merkezler daha kolay erişilebilir olmuştur.

Bu gibi örneklerde görüldüğü gibi Akşehir'in yakınında bulunan il merkezlerine yapılan yatırımlar bu merkezlerin daha gelişmiş hizmetler üretmesine sebep olurken, kayda değer hiçbir yatırımın yapılmadığı Akşehir gittikçe sönükleşmektedir. Bölgesi içinde sürekli kan kaybeden Akşehir, eğer yeni düzenlemeler yapılmazsa yakın gelecekte daha da sönükleşecek gibi görünmektedir. Bu sebeple Akşehir'in yapılacak bir bölge planlamasında yerini belirginleştirmesi ve üzerine düşen rolü hakkıyla yerine getirmesi gerekir. Bu rol “il merkezi” olmaktan başlayıp, “sağlık veya eğitim merkezi” olmaya kadar gidebilir. Orta ve küçük ölçekli sanayi yatırımları ve kırların desteklenmesi projeleri de bu sürece katkı sağlayacak diğer faktörler olabilir. Bu güne kadar gücünü kırlarından alan Akşehir, bundan sonra gücünü kırlarından alan ve kırlarına hayat veren bir şehir olmalıdır.

Sonuç

Sonuç olarak şunu söylemek gerekir ki Akşehir şehri ve kırları geçmişe oranla önemli ölçüde nüfus kaybetmekte ve bu durum bu ilçenin sönükleşmesine sebep olmaktadır.

Bu şehrin artık kırlarının iş, aş ihtiyacını karşılayacak yatırımlara ihtiyacı vardır. Aksi takdirde bu süreç daha hızlı bir şekilde devam edecektir. Oysa yukarıda değinilen türlü sorunlarına karşın Akşehir'in kır yerleşmeleri ülkemizin birçok yerine göre daha iyi bir konumdadır. Akşehir'in köylerinin hepsi suya, elektriğe, asfalt yola, camiye, okula ve kolayca ulaşabileceği sağlık ocağına sahiptir. Dolayısı ile yakın çevrelerine yapılacak yatırımlarla kırların nüfusu yerinde tutularak sanayide veya hizmet sektöründe değerlendirilebilir. Bu sayede hem kırların potansiyeli değerlendirilirken, artan nüfus diğer sektörlerde istihdam edebilir. Nitekim bundan sonra atılacak doğru adımlar bu şartları her bir birey için daha iyi hale getirecektir. Bu bağlamda kırsal faaliyetlerin ekonomik getirisinin artması, kır nüfusunun daha bilinçli hale gelmesi, kır yaşamını destekleyecek yeni iş kollarının organize edilmesi, Akşehir ovası üzerinde günümüze kadar kesintisiz süren tarım faaliyetlerinin bundan sonra da sürmesini sağlayacak, kırların refah ve zenginliği Akşehir şehrinin de gelişimini destekleyecektir.

KAYNAKÇA

- Akşehir İlçe Sağlık Müdürlüğü, Akşehir Sağlık Grup Başkanlığı İlgili Veriler.
 Akşehir İlçe Tarım Müdürlüğü Çiftçi Kayıt Sistemi Raporları Akşehir.
 ARDOS, M., 1985, Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi, Cilt. I-II, İst. Üniv. Yay. İstanbul.
 GÖNEY, S., 1979, Türkiye Ziraatının Coğrafi Esasları, İst. Üniv. Yay. İstanbul.
 MERCANER, S., 1988, Akşehir'de Tarım ve Tarımsal Faaliyetler, İst. Üniv. Sosyal Bil. Ens. Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, İstanbul.
 MUNSUZ, N., Ünver, İ., 1983, Türkiye Suları, Ankara.
 SARGIN, S., 2006, Sütçüler'de Kır Yerleşmeleri ve Yerleşme Düzenine Etki Eden Faktörler, Fırat Üniv. Sosyal Bil. Enst. Dergisi, Cilt 16, S.1, s.63-87. Elazığ
 TUNÇDİLEK, N., 1984, Türkiye'nin Kır Potansiyeli ve Sorunları, İst. Üniv. Yay. No:2364 İstanbul.
 -----,1985, Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı, İstanbul Üniv. Yay. No: 3279, İstanbul.
 TÜMERTEKİN, E., Özgüç, N., 2002, Beşeri Coğrafya, Çantay Kitabevi, İstanbul.
 -----, 2005, Ekonomik Coğrafya, Çantay Kitabevi, İstanbul.

